

tope kakor čvrste. Res, da del hrustanca sprhni ali fosforno kislemu apnu je pa treba nagle in popolne razkrojitve gnjilečnih snovi in koščene prsti, da pravi vspeh z njo doseže. Zato je treba kosti drobno zmleti ali na kak drug način pripraviti. Rožena strugovina ima v sebi veliko gnjilčevih snovi in fosforne kisline in v tem je njena glavna korist ležeča. Gnjlca ima okoli 10%, fosforove kisline pa pa blizo 5—6%. Ti odpadki se dolgo ne razkrojijo in tako tudi le počasi koristijo. Njih korist se pa dá pohitriti, ako se v roženo moko zmeljejo. V obče pa je le malokedaj velika množina takih odpadkov za gnojenje na razpolaganje. In tako se tudi v veliki meri z njimi gnojiti ne more. Večidel bode bolje kazalo, jih za napravo komposta porabiti. Če se na kompostnem kupu z apnom pomešajo, se gnjilec roževine z apnom v solitarnokislo apno zveže, kateri gnoj najbolj strnenim sadežem dene. In sicer se sme pred setvijo s takim gnojem le v pičli meri gnojiti. Kot kompostni gnoj slabe setve nekoliko popravi, vendar pa najbolj pospešuje bujno rast krompirjevega perja, ne pa rast gomolja. Če se tedaj v nekaterih krajih vendar s takim gnojem krompirju gnoji, se gleda pri tem le bolj na prihodnjo sterneno setev, nego na obilico pridelkov krompirja.

Trgovinska in obrtna zbornica

(Nadaljevanje iz 9. lista „Novic“.)

Splošno državno zborovanje odvzelo bi tudi pojedinim pokrajinam in občinam marsikaj bremen, ker bi se s tem uboštvo in beraštvo zabranjevalo. Bilo bi tedaj le pravično, ako bi se tudi pokrajine zavarovanstva naravnost vdeleževale.

Gledé denarstvenega poslovanja, oziroma gledé mogočega dobička, kakor tudi gledé primanjkljeja, nasvetuje se sledeče:

Mogočega prebitka iz vplačanih zavarovalnin nad stroški devala bi se $\frac{1}{3}$ v lastno založno zaklado, $\frac{1}{3}$ v državno založno zaklado in $\frac{1}{3}$ v pokrajinsko založno zaklado na dobro vesoljnega državnega zavarovanja. V ravno takem razmerji bi se tudi kak primanjkljež iz teh založnih zaklad pokrival.

Rečena tretjina naj bi se razdeljevala med zavarovalne založne zaklade pokrajinske v razmeri članov, in sicer na podlagi 1000 članov kot edinka.

Izdatki imenovanih zaklad naj bi bili le začasni ter naj bi se čisto zabranili z veanim prigledovanjem in uravnavanjem tarif.

Na ta način bi se država in pokrajine denarstveno dotikovale z zavarovalno ustanovo, toraj naj bi se pa tudi vdeleževale nje uprave v zmisli naslednjega osnovnega načrta.

Na podlagi navzočih razprav dovoljuje si najudanejšje podpisana trgovinska in obrtna zbornica predložiti sledeči

osnovni načrt za vesoljno zavarovanje delavcev.

1. Svrha „vesoljnemu zavarovanju“ bi bila: zavarovanje delavcev in nižih uradnikov za slučaj bolezni, nezgod, onemoglosti, kakor tudi zavarovanje za preskrbljevanje v starosti.

2. Za zastop in poslovanje naj bi se osnoval „državni zavarovalni urad“ s podpadajočimi „pokrajinskimi zavarovalnimi uradi“.

Pokrajinski zavarovalni uradi naj bi imeli tudi samostalne oddelke v posredovanju za službe.

3. Ne glede na starost naj bi bili dolžni zavarovati se vsi delavci obojega spola in vsi nižji uradniki trgovinstva, rokodelstva, obrtništva, gozdarstva in polje-

delstva — slednjega le iz onih kmetovanj, ki plačujejo zemljiškega davka brez državnih doklad najmanje 100 gold. av. velj.

4. Zavarovanje naj bi bilo dopuščeno tudi manjšim gozdarjem in kmetovalcem, kakor tudi njihovim delavcem, ki bi sicer v to ne bili obvezno dolžni, če bi se ga hoteli vdeleževati v smisli zavarovalnih določil.

5. Gledé zavarovanskih pravic in gledé doplačevanj naj bi veljala posebna določila v naslednjih slučajih:

a) ako bi bili o vzprejemu v zavarovanje možki delavci, stari čez 60 let, in ženske, stare čez 50 let, hromotni, imeli bi pravico le do polovice starostne odškodnine;

b) učenci in vajenci mlajši od 18 let uplačevali bi do dovršene te dobe le pol zavarovalnine; zarad tega bi pa imeli pravico tudi le do polovine odškodnin za bolezen in onemoglost. Toda po dovršenem 18. letu vzprejeli bi vse zavarovanske pravice. Tudi bi se še le od te dobe računila zavarovalna doba gledé starostnih odškodnin.

6. V upravo državnega zavarovalnega urada bi imenovali:

a) visoka vlada $\frac{1}{3}$ članov,

b) gospodarji vseh pokrajin $\frac{1}{3}$, in

c) $\frac{1}{3}$ zavarovanci po razmerji članov pokrajinskih zavarovalnih uradov.

7. V upravo pokrajinskih zavarovalnih uradov bi imenovala politična deželna oblastva v sporazumu z deželnimi odbori:

a) $\frac{1}{3}$ članov,

b) $\frac{1}{3}$ bi volili gospodarji, in

c) $\frac{1}{3}$ bi volili zavarovanci dotičnih pokrajin sami.

Vsem odbornikom toliko državnega zavarovalnega urada, kolikor pokrajinskih zavarovalnih uradov, naj bi se volili namestniki, ki bi opravljali njih službe, ko bi oni ne utegnili.

Navzoče predlagani osnovni način uprave zavarovalnih uradov se strinja s predlogo zakona o zavarovanju proti nezgodam v §. 16.

8. Uradnike državnemu zavarovalnemu uradu bi imenovala visoka vlada; uradnike pokrajinskim zavarovalnim uradom pa bi imenovala pokrajinske zavarovalne uprave z odobrenjem političnih deželnih oblastev.

Plačila po rečenih oblastvih imenovanih uradnikov naj bi se uravnala po pravilih za državne uradnike s pravico do umirovine.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

27.

Vrtovi arabski in turški.

(Konec.)

Na vzhodu, osobito v Perziji, sadili so jo uže davnej, in tu je dobila ime „tulbend“. Iz Azije so jo prinesli Turki v Evropo, ter jo posadili po vseh vrtovih. Leta 1557. prinesli so prvo čebulo tulipanovo v Avgsburg, kjer je dve leti pozneje na glasovitem vrtu Herrika Herwata videl prvi cvet tulipanov Konrad Gesner, po katerem je tulipan dobil v latinskem svoj pridevek. Ob istem času je prinesel cesarski poslanik v Carigradu Busbek prve tulipane v Prago. Prvi tulipani, ki so jih izgojevali v Aziji, bili so rumeni, z vednim izgojevanjem je potem nastalo več sto sprememb raznih boj in oblik.

Kakor marsikatera druga cvetlica bil je tudi tulipan nekaj časa najmoderniša cvetlica, vzlasti na Holand-

skem v prvi polovici sedemnajstega stoletja. Nikjer na svetu ne prej ne pozneje niso se toliko bavili z izgojevanjem tulipanov, kakor na Holandskem. Največo trgovino s tulipani so v onem času imela mesta Amsterdam, Harlem, Utreht, Alkmaz, Leyden in Rotterdam. Trgovina ta je bila prava neumnost, zato so jo imenovali tulipanomanija. Pravo gnjezdo te sleparske trgovine je bil Harlem, kjer so mnogi bogatini propali, a nekateri siromaki obogateli. Bila je to neka vrsta današnje borze. Ljudje so prodajali za velike svote čebulice, katerih niso imeli, pa so se obvezali, da jih o pravem času izročé kupcem. Za čebulico tulipanova, ki so jo nazivali „Semper Augustus“, plačevali so po 4000 do 4500 gold., a za čebulo „Admiral Enkhuizen“ še nad 5000 gold. V Alkmazu prodali so 1637. leta na javni dražbi 120 tulipanov za 90.000, prav za prav še nekaj čez. Ta sleparska trgovina ni mogla dolgo trajati. Državna oblast je posegla vmes, in cene so šle tako brzo nazaj, da se je „Semper Augustus“ dobival po 50 gold. Kedaj pa kedaj je cena še poskočila, kedar so vrtnarji izgojili osobito lep sprevršek. Tako je še 1835. l. nek ljubitelj cvetlic v Amsterdamu odštél za neko redko vrsto tulipanova 10 000 gold. Okolo 1850. l. so prodajali trgovci cvetličja v Harlemu lepe in še malo poznate vrste po 25—150 gold.

Tulipan se ponaša samo s krasnobojnim cvetjem, a vonjave nima, zato ga imamo kot podobo nečimurnega človeka, ki ne more niti z lepo zunanostjo svojo skriti duševnega siromaštva svojega. Zato tudi tulipan ni prišel v modo na Francoskem.

Hijacint (*Hyacinthus orientalis*) prišel je v Evropo koj za tulipanom. V drugi polovici šestnajstega stoletja so ga prinesli iz Bagdada v Carigrad, in od tu se je razširil po ostali Evropi, najpreje po Italijanskem, potem po Nemškem, in naposled po Holandskem, kjer se je jim istotako priljubil kakor tulipan. Izgojili so do 2000 sprememb, in dokler je bil v modi, plačevali so

„Passe non plus ultra“ po 1850 gold. Pa tudi to ni trajalo dolgo, sedaj je cena hijacintu prav zmerna, in tudi sprememb ni več kot k večemu 800.

Pitana zlatica (*Ranunculus asiaticus*) prišla je v Evropo tudi z vzhoda, kjer so jo zaradi njenega lepopisanega cvetja radi izgojevali po vrtovih. Prve take zlatice prinesli so v Evropo za križanskih vojsk, na veliko in debelo pa so se začele širiti po Evropi še le s Carigrada. Turškemu cesarju Muhamedu IV. priljubile so se na toliko zlatice, da jih je sam oskrboval. Kara Mustafa hotel se je prikupiti svojemu gospodarju, pa je naročil vsem pašem, da s svojih krajev najlepših zlatic pošljejo v Carigrad. Najlepše so prišle s Kandije, Cipra, Roda, Alepa in Damaska, in te vrste so prišle v modo. Poslaniki tujih vladarjev v Carigradu so morali neverjetno drago plačevati zlatice; včasih so si morali pomagati z lažjo, prevaro in drugimi nepoštenimi sredstvi, da so prišli do teh cvetlic.

Španjski bezeg (*Syringa vulgaris*) je s Himalaje. V Perziji so ga zgodaj izgojevali zaradi prekrasnega cvetja njegovega. V Carigrad so ga prinesli Turki in od tu se je razširil po Evropi. Zakaj se pri nas imenuje „španjski?“

To so nekatere bolj znane cvetlice, ki smo jih dobili z bujnih vrtov turških. Dandanes je število naših cvetlic po vrtovih na vso moč narastlo, in še vedno narašča. Napravljajo se vedno novi vrtovi, in ljubiteljev cvetlic je čedalje več. Za izgojevanje novih sprevrškov se ne brigajo samo vrtnarji, nego cela društva, katera svoje proizvode prodajajo, in vsakega leta prirejajo izložbo cvetličja. Holandska, Belgija in Angleška še vedno prvakujejo v tem. Izgojevanje cvetličja je tu posebna vrsta gospodarstva, ki jim prav veliko vrže. Sama mala Belgija je še 1837. leta dobila iz inozemstva nad osem milijonov frankov za vrtnarske svoje pridelke. In tako je postalo umetno vrtnarstvo še studenec znamenitih dohodkov nekaterim krajem.

Iz državnega zbora.

Nekateri odlomki

iz govora ministra grofa Welsersheimba pri razpravi domobranske postave.

Govor ministra grofa Welsersheimba v splošni razpravi domobranske postave dne 15. aprila bil je enako zanimiv gledé stvarne vsebine, kakor gledé političnih vprašanj, v katere je segal. Za danes hočemo svojim čitateljem podati samo nekaj političnih odlomkov iz tega

govora in omenjamo samo, da so pred ministrom od strani opozicije govorili: Knotz, Sturm in Steinwender.

Najojstrejše izrekel se je minister zoper Knotza, enako odločno pa tudi v toliko, kolikor je Sturm hotel besede skupnega vojnega ministra grofa Bylandt-a obračati zoper vlado Taaffejevo, zoper govor Sturmov.

Da bode čestitim čitateljem razumljivejše, zakaj se je tudi naša vlada odločila, vpeljati domobran ali „črno vojsko“, podamo tukaj nekaj statističnega gradiva v sedanjih razmerah med našo in naših sosedov vojno.

	Avstrije	Ruske	Nemške	Francoske	Laške
Število prebivalstva	37,465.430	102,000.000	47,240.000	37.672.048	29,010.650
Skupno število aktivne vojske z mor- narico in namestilno reservo . . .	881.786	2,187.000	2,140.000	1,971.900	807.942
Število deželnih brambovcev	396.898	737.000	565.000	945.600	299.233
Število domobrancev („črne vojske“) (v Avstriji le tirolski in predarelski)	146.036	7,568.000	3,000.000	718.118	1,366.600
Redno število vojne v miru	268.046	922.000	462.664	569.793	280.550
Letni kontingent novincev	125,602	766.000	313.400	154.865	200.000
	gold.	gold.	gold. zlata	gold. zlata	gold.
Redni letni stroški za vojno	122,257.710	372,704.000	236,916.400	346,966.087	128,646.489
Vojne v odstotkih prebivalstva . . .	3·8%	10·3%	12·2%	9·6%	8·5%

Te številke kažejo, da je vojna avstrijska memo družih sosednih držav silovito zaostala, ako tedaj nekaj stori za slučaj vojske, zgodi se to v obrambo lastnega obstanka.

Prestopimo sedaj k nekaterim odlomkom ministrovega govora:

„Slišali smo povečevanje inostranskih razmer med tem, ko so se naši nedostatki bolj kot popolnoma razkrivali. (Resnično na desni). Morebiti, da se je onim, ki so priliko imeli, si nekaj več sveta ogledati, dozdevalo, da se pri nas sploh nahaja neka razdraženost pri nekaterih tako, da se jim vse bolj oddaljeno, posebno, če